

**МЕДІАТЕКА – «СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА».
ПРИКЛАДИ ЗАКОРДОННИХ БІБЛІОТЕЧНО-
ІНФОРМАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ**

Мироненко В.П., доктор арх., професор,
Левченко Ю.В., здобувач магістерського ступеня

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури,
Національний університет водного господарства
та природокористування, м.Рівне

Анотація. Стаття присвячена аналізу поетапного розвитку медіатека та функціональній організації простору інформаційних центрів.

Ключові слова: інформаційні мережі, мультимедійні програми, медіатека, медійний простір.

Аннотация. Мироненко В.П., Левченко Ю.В. Медиатека – «современная библиотека». Примеры заграничных библиотечно-информационных центров. Стаття посвящена анализу поэтапного развития медиатека и функциональной организации пространства информационных центров.

Ключевые слова: информационные сети, мультимедийные программы, медиатека, медийное пространство.

Summary. Myronenko V.P., Levchenko Yu.V. Mediateka - «modern library». Examples of foreign library-information centres. Article is devoted to the analysis all stages development of mediateks and functional organization space of the informational centres.

Key words: informational network, multimedia programs, mediateka, media space.

Актуальність проблеми. Кожен історичний період характеризується розвитком певного типу бібліотеки, що зумовлено як виконуваними нею соціальними завданнями, так і загальними тенденціями культурного та освітнього поступу. Так, XVII ст. було часом динамічного розвитку церковних і монастирських бібліотек, XVIII ст. – період активного становлення бібліотек університетських. На межі XVIII-XIX ст. у Європі формуються бібліотеки нового типу – національні, у XIX ст. домінуючою тенденцією стає поява та розвиток академічних бібліотек, а вже на початку XXI ст. – це комплексні науково-інформаційні центри, які одночасно виконують широкий спектр різноманітних функцій. [4]

Основний зміст. На зламі століть книга перестала бути єдиним джерелом знань. У всі області науки, культури, освіти все активніше впроваджуються відео- та аудіо матеріали, інформаційні мережі Інтернет, мультимедійні програми на лазерних дисках. Перехід до інформаційного суспільства потребує вирішення питань інтеграції інформаційних ресурсів і надання доступу до об'єднаних інформаційних ресурсів. Згідно вищесказаного бібліотеки, що виконують роль культурних, інформаційних та освітніх центрів, починають враховувати побажання відвідувачів, сприяють отриманню ними будь-якої інформації, в тому числі, на електронних носіях. [6]

Найкращою моделлю бібліотечно-інформаційного центру є «бібліотека-медіатека». Термін «медіатека» вперше з'явився у французькому бібліотекознавстві. Медіатека у Франції – це сучасна бібліотека, яка відповідає світовим стандартам обслуговування на основі фонду, що включає різноманітні види документів (від друкованих до електронних та мультимедійних), а також забезпечує доступ до інформаційних мереж, Інтернет включно. [4] Медіатека розрахована на широкий загал відвідувачів: діти дошкільного віку; школярі; студенти; абітурієнти; молодь; спеціалісти різних профілів; особи, що займаються самоосвітою; бажаючі отримати іншу професію.

Функціональна організація медіатек формується по принципу організації єдиного простору, що ділиться, в свою чергу, на три зони:

- зона адміністративних приміщень;
- зона приміщень для культурно-масової роботи;
- ядро, в якому поєднуються всі служби бібліотечного характеру: абонемент,

читальні зали, дорослий та дитячий відділи, що групуються навколо однієї кафедри, де ведеться прийом і запис нових читачів, видаються і приймаються книги.

Сучасна бібліотека має свій набір приміщень, який можна поділити на дві основні групи: виставки (перегляд), лекції та конференції (прослуховування). В інформаційному центрі можливе розміщення таких приміщень: зала кафедри видачі книг та контролю, читальні зали, книгосховище, виставково-експозиційні площі, лекційні і конференц-зали, глядацькі зали для перегляду відеоінформації, спеціалізовані учбові класи, класи для кружкових занять, дитячі кімнати, книжковий магазин. [12]

На сьогоднішній день бібліотека, крім функцій зберігання інформації на різноманітних фізичних носіях і функцій сортування, зосереджує в собі й деякі інші суспільно важливі та публічні функції. У бібліотеці, як науково-інформаційному центрі, відбувається обмін інформацією не тільки між «читачем та книжкою», але й між читачами, персоналом бібліотеки. Задача архітектора - створити всі умови для забезпечення максимального продовження цих контактів і найбільш зручних умов для того, щоб зберегти їх в просторі бібліотеки. Сучасна бібліотека повинна позбавитися від встановленої чіткої ієрархії організації внутрішнього простору. Принцип «one room library» - композиційно вільне планування, перетікаючі друг в друга простори приміщень сприяють повноті сприйняття відвідувачами всієї будівлі в цілому, а не окремої її частини. [13]

Соціологічні опитування визначили зменшення інтересу людей до бібліотеки, це вплинуло на частоту відвідування та кількість відвідувачів. Будівлі та бібліотечні фонди фізично зношуються, застаріла організація роботи та образ бібліотеки. Над вирішенням цих питань активно працюють архітектори за кордоном, велику увагу приділяючи фасадним рішенням. Цікавими інноваційними прийомами є: проектування зображень на будівлі, освітлення, унікальні конструктивні системи, фрактальна геометрія. Таким чином традиційна система 4-х фасадів втрачається, зате з'являється можливість створити скульптурно-геометричний символ електронної епохи.

Закордонний архітектурний досвід показує напружені наукові, творчі, методологічні пошуки зручного медійного простору. Сьогодні існують багаточисленні приклади, по яких можна прослідкувати тенденції змін, що відбуваються з бібліотекою: [7]

Публічна інформаційна бібліотека Національного центру мистецтва та культури ім. Жоржа Помпідю в Парижі / 1977 рік (рис. 1)
(арх. Річард Роджерс і Ренцо Піано)

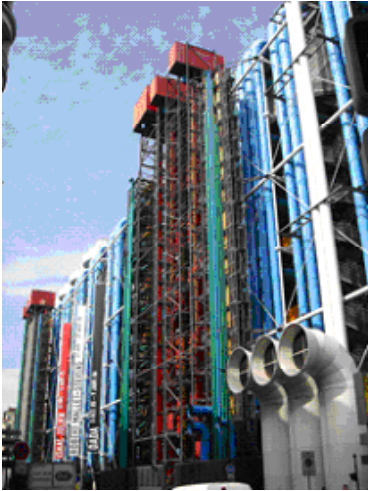

Рис.1

Національний центр розташований в центрі старовинного кварталу Бобур. По контрасту з традиційною архітектурою кварталу, будівля центру вражає і своїми авангардистськими формами, і масштабами (висота – 42 м, довжина – 166 м, ширина – 60 м). У будівлі вісім поверхів, зокрема два підземних. Фасад центру перетинає по діагоналі гігантський засклений ескалатор. Це будівля, зовнішній вигляд якої важко забути. Будівля нагадує скоріше фабрику або нафтопереробний завод. Автори, прийнявши до уваги стрімкий розвиток сучасних технологій, визнали недоцільним приховувати інженерні комунікації всередину будівлі. Для того, щоб розвантажити внутрішній простір, всі комунікаційні системи винесені назовні у вигляді величезних труб з кольоровим кодуванням (сині труби – кондиціонування повітря, зелені – водопровід, жовті – електрика, червоні – вантажопідйомники, ескалатори і пасажирські ліфти). В цілому будівля являє собою гігантську яскраву абстрактну скульптуру, підпорядковану строгої функціональній логіці.

В культурному центрі розташовуються Національний музей сучасного мистецтва, Інститут досліджень і координації в області акустики і музики, бібліотека і художні майстерні для дітей, кіно- і конференц-зали, кафе і ресторани. [15]

Центр Помпиду, як свого часу і Ейфелеву башту, називали «огидним чудовиськом, що отруєє паризький пейзаж», «монстром, схожим на фабрику по переробці фабричних відходів», «майстернею шаленого електромеханіка». Але були й інші визначення: «Європейський будинок культури»... «кафедральний собор мистецтва...» «супермаркет культури»... «Помпідоліум» – такими епітетами нагородила паризька преса нове дітище сучасного містобудування. Кожного сторіччя в Парижі будують що-небудь епохальне, суперечливого характеру, що відразу викликає обурення критиків і частини консервативної інтелігенції. [14]

Медіатека в м. Сендай (Японія) / 2001 рік (рис. 2)

(арх. Тойо Іто)

Медіатека Сендай утілює в собі абсолютно нові концепції архітектури. Комплекс включає медіатеку, картинну галерею, бібліотеку, інформаційний центр для людей з дефектами зору і слуху і візуальний медіацентр.

Основною просторовою ідеєю нової будівлі є розділення на функціональні “шари” - поверхи, що надають відвідувачеві можливість при бажанні переходити з кінозалу в читальний або відеозал, а з інформаційного залу - в дитячу зону або кафе. Функції різних приміщень, що чергуються, скорочують психологічні навантаження, що виникають із-за тривалого перебування в монотонному інформаційному просторі. У архітектурному вирішенні медіатеки вдало використана тема вертикальних віялових колон, що створюють своєрідний конструктивний каркас будівлі. Концепція будівлі тримається на трьох елементах: “площадка”, “труба” і “оболонка” (шкіра-ред). Під “площадками” ми розуміємо 6 квадратних панелей, намагаючись за допомогою діаграм виразити різні способи взаємодії між людьми, які можуть варіюватися залежно від типу використаних ними медіа. “Труби” – це 13

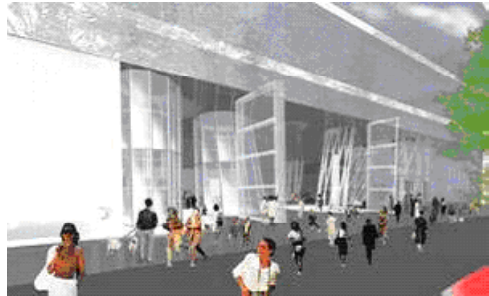
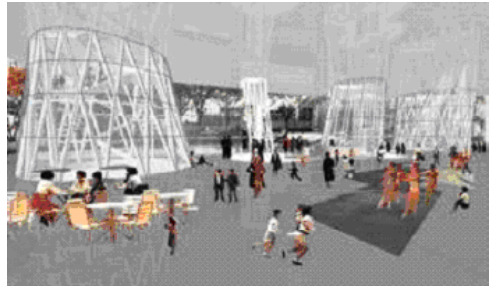

Рис.2

деревоподібних вертикальних елементів, що перетинають площини, щоб їх організувати і інтегрувати. Вони - гнучкі "учасники" проекту і використовуються одночасно і для вертикального трафіку, і як простір, через який "протікають" різні ресурси (світло, повітря, вода, звук і т.д.), а також - інформаційні потоки. І хоча під "шкірою" ми розуміємо елементи, що розділяють інтер'єр та екстер'єр, в даному випадку цей термін відноситься і до оболонки, що оточує "машинні відділення", і до подвійного фасаду, оберненого на головну вулицю.

За допомогою цих трьох простих елементів медіатека перетворюється на простір, в якому віртуальне і первинне тіло, пов'язане з природою, інтегровані. [11]

Національна бібліотека Білорусії / 2006 рік (рис.3)

(арх. М.К. Виноградов та В.В. Крамаренко)

Президентом країни О. Г. Лукашенко в 2002 р. було прийняте рішення про будівництво нового будинку НББ. Його відкриття відбулося 16 червня 2006 р. Бібліотека являє собою ромбокубооктаедр ("діамант") висотою 73,7 м. (20 поверхів), що знаходиться на 3-поверховому стилібаті. Будівля бібліотеки є однією з найбільших у світі. Форма будівлі символізує цінність знань та нескінченність пізнавального світу. [2]

До складу соціокультурного центру увійшли: оглядовий майданчик, багатофункціональний конференц-зал, музейний комплекс, художня галерея, зони рекреації, комплекс «кафе-ресторан», спортивно-оздоровчий комплекс, салон краси і ін. На базі побудованої будівлі Національної бібліотеки Білорусії створений Центр міжнародних зустрічей і переговорів на рівні голів держав і

Рис.3

урядів, що включає офіс Президента, овальний зал для міжнародних засідань, багатофункціональний конференц-зал, малий зал для прес-конференцій, міжнародний прес-центр (приміщення для роботи прес-служб радіо і телебачення в час проведення міжнародних засідань).

Найважливішою метою центру є організація і проведення міжнародних переговорів, ділових зустрічей, конференцій, симпозіумів і форумів політичної, економічної і правової тематики. [10] Фонд бібліотеки становить понад 8,3 млн. примірників, загальний обсяг електронних ресурсів власної генерації НББ становить понад 2,5 млн. записів.

Національна бібліотека Білорусі задовольняє бібліотечно-інформаційні потреби користувачів шляхом надання комплексу послуг за такими напрямками: інформаційно-бібліографічне обслуговування, обслуговування користувачів документами, МБА, ММБА, електронна доставка документів (ДД). [9]

Національна бібліотека Франції / 1995 рік (рис.4)

(арх. Домінік Перро)

Проект Національної бібліотеки Франції – це 4 Г-подібні скляні башти на величезному, звільненому від деталей 6-ти поверховому подіумі, в центрі якого знаходиться внутрішній двір з парком. На верхніх рівнях розташовані служби аналітичної і сортувально-методологічної служби. Публічна частина бібліотеки розташована в 3 ярусах подіуму, з периметральною орієнтацією читальних, конференц-залів і клас-кімнат навколо внутрішнього двору і круговим обходом комплексу. Таким чином, візуальна комунікація з парком у внутрішньому дворі зберігається з усіх точок бібліотеки.

Зовнішній контур приміщень на кожному з поверхів відведений під технічні приміщення, в яких розміщуються конвеєри і транспортери, інженерні системи життєзабезпечення будівлі: кондиціонування, трансформаторні підстанції. Технічний пояс оточує зони читальних залів, які периметрально розміщені навколо «ядра» і мають зв'язок – кільцеву галерею, яка утворює

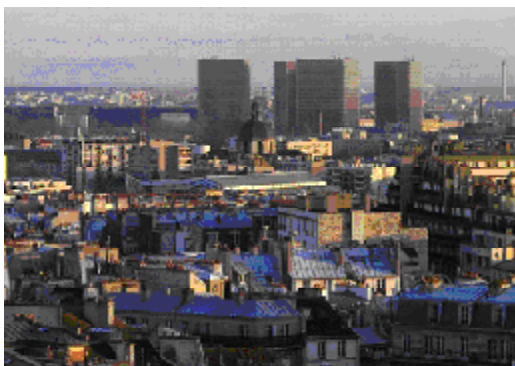
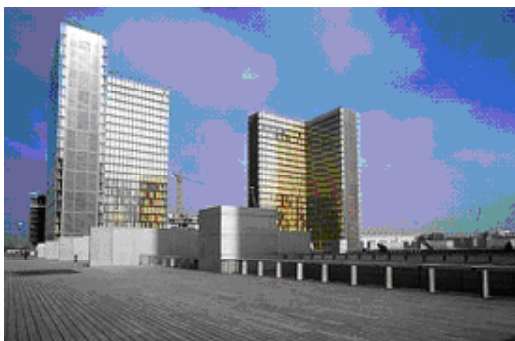

Рис.4

внутрішнє кільце безпосередньо навколо семіотичного ядра, – парка. Розділення оболонки і її змісту дозволяє архітектору імпровізувати і мати гнучку просторову структуру всередині, на кожному поверсі.

Бібліотека оснащена найсучаснішим комп'ютерним, мультимедійним і технологічним устаткуванням. Місткість книгосховищ – до 2 мільйонів книг і до 300 тисяч періодичних видань, можливості електронного зберігання практично не обмежені. [14]

Суперсучасна бібліотека Пекхама в Лондоні (Англія) / 1999 рік (рис.5) (арх. Вільям Олсоп)

Силует будівлі має форму повернутої букви «L» з підпорами. Бетонний каркас будівлі має сталеві та скляні стіни, а північний фасад облицьований зеленою міддю, рожевими, жовтими, помаранчевими, голубими та зеленими панелями. [1]

Медіа-центр включає в себе бібліотеку (з розподілом на дорослу та дитячу), Афро-карибський центр літератури та освітній медіа-блок. Одна із головних функцій комплексу – це соціальна функція мультимедійного освітнього центру, так як район площі Пекхем рахується одним з найнебезпечніших районів. [8]

Запроектована бібліотека займає два поверхи. Замість читальних залів, на даний момент, розміщуються офіси та місця для відпочинку. Фактично будівля не є традиційною бібліотекою, а являється громадським місцем. [1]

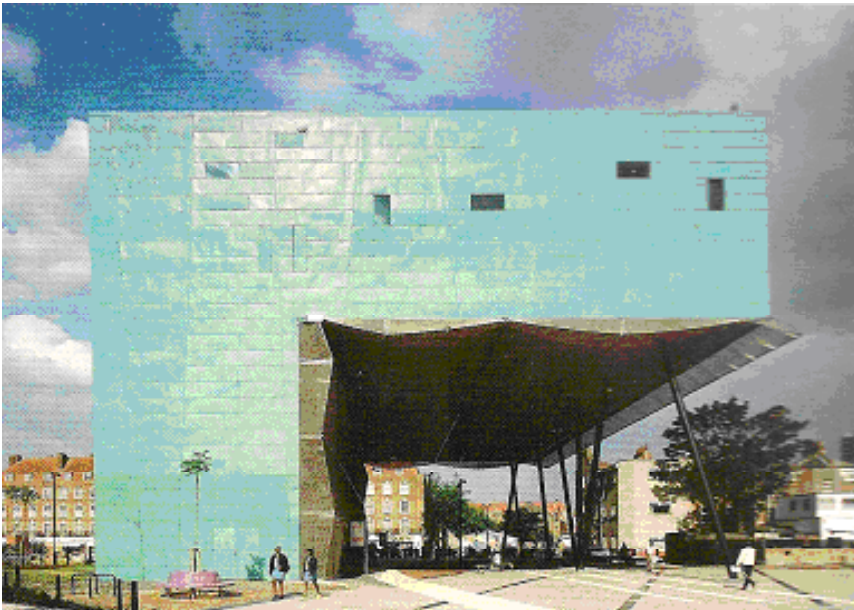

Рис.5

Рис.6

Бібліотека Утрехтського Університету (Нідерланди) / 2004рік (рис.6)
(арх. Віл Аретс)

В проектній пропозиції була закладена ідея якісно нового рівня організації і новий функціонально – типологічний принцип реалізації внутрішнього ядра будівлі. Комплекс розділений на два об'єми, що сполучені переходами, в плані вони утворюють П-подібний єдиний блок. Менший об'єм зайнятий багаторівневим паркінгом. Корпус бібліотеки і паркінг – це два лаконічні паралелепіпеди скла і монолітного чорного бетону, поєднані в рівні землі подіумом переходів. Бібліотека та головна адміністративна будівля університету з'єднуються між собою надземним переходом. Проголошена автором архітектурна концепція примітивізму знайшла своє вирішення на фасадах. Абсолют площини фасадів перебивається ребрами автоматичних віконниць, які відкривають шлях сонячному світлу всередину будівлі. [14]

Для Аретса бібліотека являється специфічним типом споруди, що поєднує в собі відкриті(читальний зал) та закриті (книгосховище) простори. Цей принцип відображається і в структурі фасаду. Будівля облицьована панелями декількох типів, що мають різний ступінь прозорості. На вікнах нанесений спеціальний сонцезахисний малюнок, що імітує листя дерева. Залишаючись плоскими на прозорій поверхні скла, на чорних панелях листя набувають об'ємної форми барельєфа, що надає стінам будівлі каліграфічну фактуру. [5]

Висновки:

1. Сучасне суспільне життя неможливе без інформації, кожен день людина зіштовхується з необхідністю отримувати, обробляти та передавати інформацію. Задача інформаційно-розвинутого суспільства – забезпечення отримання інформації кожним членом суспільства у будь-якому місці і в будь-який час.

2. Бібліотека із «замкнутої» будівлі поступово перетворюється у відпочинково-інформаційний центр – медиатеку, за якою і є майбутнє. Сучасна медиатека прагне запропонувати споживачеві відвідати свої експозиційні площі, ходити в кіно, глядацькі зали для перегляду відеоінформації, пообідати, попрацювати в своєму інфо-блоці, або прослуховувати лекцію в одному з зальних просторів.

Література:

1. 1001 здание, которое нужно увидеть/Под. Ред. М. Ирвинга. Пер. с англ. – М.: ООО«Магма», 2008. – 960с., ил.
2. Вікіпедія — вільна енциклопедія. <http://uk.wikipedia.org>
3. Володин Б. Медиатека и утопия: французская модель библиотечной информатизации//Библиотечное дело. – 2003. - №5 – с. 39-41.
4. Воскобойнікова-Гузєва О. Наукова бібліотека ХХІ століття в європейському соціокультурному вимірі//Бібліотечний вісник. – 2008. - №6.
5. Дмитренко К. Кожа//А.С.С. – 2006. - №2. – с.102-115
6. Концепция создания медиатеки в Центральной библиотеке в 2005-2006гг. [Электронный ресурс]//Централизованная библиотечная система №1 ВАО. – М., 2006.
7. Кочнева М. Медиатеки: культурные узлы города//ЗААРТ. – 2006. - №9.
8. Кулиш Д.В. Архитектура медиа-центров. дис. канд. арх. М., 2006
9. Мотульський Р. Національна Бібліотека Білорусії// Бібліотечний вісник. – 2008. - №2.
10. Мотульський Р.С. Национальная библиотека Беларуси как государственный информационный и социокультурный центр страны – <http://www.belisa.org.by>
11. Тойо Ито. Образ архитектуры электронной эпохи. <http://www.forma.spb.ru/magazine/articles/>.
12. Трубецков К.Е. Библиотека нового тысячелетия//Архитектон – 2004. - №7.
13. Трубецков К.Е. Пространство библиотеки как глобального информационного центра//Архитектон – 2005. – №10.
14. Трубецков К.Е. Типология библиотек//Архитектон – 2006. - №14.
15. paris@awd-bt.com

Надійшла до редакції 26.03.2009